

Prof. dr Svetislav Paunović
BBA
FAKULTET ZA BANKARSTVO, OSIGURANJE I FINANSIJE
BEOGRAD

**Preduzetništvo i mlada generacija –
ograničenja i mogućnosti**

O preduzetništvu

- najdinamičniji razvojni resurs
- orijentisan na inovacije i promene
- resurs koga ima relativno malo u svetskim razmerama
- preduzetnici su heroji, spremni da preuzmu odgovornost za sopstvenu karijeru (njen uspeh ili neuspeh)
- da li se preduzetnik rađa ili se stvara?
- preduzetnici su sposobni da prepoznaju šansu tamo gde drugi vide „ništa“ ili nešto što nije vredno njihovog angažovanja.
- sposobnost da se nešto napravi „od nule“ bez značajnijih inicijalnih ulaganja
- sposobnost da se ideja dovede do praktične realizacije.

Preduzetništvo mladih u EU i zemljama regiona

- U uslovima krize i visoke nezaposlenosti (u EU stopa ukupna nezaposlenost iznosi 10%, u slučaju populacije mlađe od 25 godina je dvostruko veća), preduzetništvo je dospelo u fokus interesovanja kreatora ekonomske politike.
- U nekim zemljama EU nezaposlenost mladih prelazi 50%.
- Zvanični dokumenti EU ističu da je potrebna potpuno nova strategija podsticanja preduzetništva mladih kako bi se sprečio gubitak jedne cele generacije preduzetnika.

Preduzetništvo mladih u Srbiji

- Ukupna stopa nezaposlenosti 23%
- U slučaju mladih starosti od 15-30 godina ona iznosi blizu 50%
- Prema nekim istraživanjima, oko 40% mladih preferira siguran i lošije plaćen posao u javnom sektoru i državnim preduzećima (što je značajno veći procenat nego pre 10 godina)
- Kriza je dodatno negativno uticala na spremnost mladih da prihvate preduzetništvo kao put svoje buduće karijere

- Stvaranje ambijenta u kome preduzetništvo može da cveta i da se razvija
- Potreban ali ne i dovoljan uslov
- Potrebno je mnogo više raditi na jačanju preduzetničkih potencijala populacije.

U kojoj meri je populacija mladih spremna da uđe u preduzetništvo?

Cilj

Brži društveno-ekonomski napredak i viši nivo blagostanja stanovništva kroz razvoj preduzetničke ekonomije

Kako?

- **Stvaranjem ambijenta u kome preduzetništvo može da cveta i da se razvija tj. kreiranjem okruženja koje je stimulatивно za bavljenje biznisom**
- **Unapređivanjem preduzetničkih potencijala populacije**

Ograničenja u razvoju preduzetništva mladih u Srbiji

- Poslovni ambijent, pravna i poreska regulativa
- Finansiranje preduzetništva
- Društvene barijere
- Obrazovanje za preduzetništvo

Pravna i poreska regulativa

- Preovlađuje mišljenje da je okruženje nedovoljno stimulativno za bavljenje biznisom
- Započinjanje biznisa je veliki rizik i najčešće je praćeno brojnim i veoma komplikovanim procedurama
- Finansijska disciplina je na niskom nivou (broj dana za naplatu potraživanja)
- Fiskalna i parafiskalna opterećenja (NALED identifikovao 258, smanjeno na 138)
- Progres po pitanju broja procedura i broja dana za osnivanje preduzeća
- „Usko grlo“ su i dalje procedure i troškovi za dobijanje različitih građevinskih dozvola

Srbija	2015.
Doing business index (rang)	91/189
Osnivanje preduzeća (rang)	66/189
<i>Broj procedura</i>	6
<i>Broj dana</i>	12
<i>Troškovi (% GDP per capita)</i>	6.8
Dobijanje građevinskih dozvola (rang)	186/189
<i>Broj procedura</i>	16
<i>Broj dana</i>	264
<i>Troškovi (% vrednosti objekta)</i>	25

Izvor: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/serbia>

Ograničenja u domenu finansiranja preduzetništva

- Krediti, iako raspoloživi, nisu dostupni (relativno visoke kamate i troškovi obezbeđenja kredita)
- Nedostatak kreditne istorije diskvalifikuje mlade preduzetnike
- Ne postoje garancijske šeme (na nacionalnom i lokalnom nivou)
- Nedostaju mikro kreditne linije
- Formalni i neformalni investitori (poslovni anđeli)
- Subvencionisani krediti – obim nije dovoljan da utiča na obaranje tržišne cene kredita

Društvene barijere

- Društvene barijere su dosta jake i one često obeshrabruju mlade da prihvate preduzetništvo kao put svoje buduće karijere
- Negativni stavovi o preduzetništvu odvraćaju mlade od bavljenja preduzetničkim poslom
- Jačanje društvene svesti o značaju preduzetništva (preduzetnici su heroji)
- Mali je broj primera za ugledanje koji mogu da motivišu i podstaknu mlade da u sebi prepoznaju budućeg preduzetnika
- Uloga medija u procesu popularizacije i promocije preduzetništva

- Preduzetništvo nije poslednja šansa o kojoj treba razmišljati tek onda kada su sve druge opcije i forme zapošljavanja iscrpljene
- Formiranje različitih mreža mladih preduzetnika (formalnih i neformalnih)
- Uspostavljanje interaktivnih portala mladih preduzetnika (razmena iskustva, definisanje zajedničkih projekata, promovisanje projekata, uspostavljanje eventualnih partnerskih odnosa u biznisu, privlačenje investitora, podrška lokalne uprave i promocija preduzetništva)

Obrazovanje za preduzetništvo

- Nedostatak kvalitetnih praktičnih programa preduzetničkog obrazovanja je najčešće navođeno ograničenje u razvoju preduzetništva
- Obrazovni procesi i dalje u prvi plan ističu vrednosti i pristupe koji ne podržavaju u dovoljnoj meri preduzetnički duh i preduzetničku kulturu
- Obrazovanje o preduzetništvu vs. obrazovanje za preduzetništvo
- Obrazovni sistem više priprema mlade da dobiju posao, a mnogo manje da ga kreiraju (da budu preduzetnici)
- Potreban je obrazovni sistem koji bi bio preduzetništvom vođen na svim nivoima obrazovanja, od osnovne škole do univerziteta

- Praktični programi koji bi doprineli razvoju preduzetničkih veština mladih i koji mogu da kompenziraju nedostatak prethodnog radnog iskustva
- Obrazovanje za preduzetništvo - ključni oslonac i podrška mladim generacijama u pokretanju preduzetničke karijere kroz:
 1. modernizaciju sistema formalnog i neformalnog obrazovanja
 2. brže povezivanje svih učesnika u ovom procesu uz korišćenje savremenih tehnologija.

E-Portal za preduzetničko obrazovanje i promociju preduzetništva

Izgradnja E-portala koji će omogućiti svim učesnicima u obrazovnom procesu da povećaju svoju efikasnost i efektivnost u pripremi za preduzetničku karijeru i realizaciju preduzetničkih projekata u praksi

Komponenta 1. Portal za potencijalne preduzetnike

- Trening materijali
- Baza biznis planova
- Primeri dobre prakse u određenim oblastima biznisa
- On-line kursevi, seminari, radionice
- On-line konsultantske usluge
- Mreža mladih preduzetnika – monitoring razvoja karijera
- Networking - mogućnosti pronalaženja poslovnih partnera
- Networking - mogućnosti pronalaženja finansijera (investitora)

Komponenta 2. Portal za nastavnike, mentore i trenere

- Trening materijali
- Materijali i primeri dobre prakse
- Unapređivanje veština kroz različite on-line trening programe, seminare radionice – T4T
- Formiranje Udruženja edukatora za preduzetništvo
- On-line konsultantske usluge za nastavnike, mentore i trenere – C4T

Komponenta 3. Promocija preduzetništva

- Jačanje svesti o važnosti preduzetništva i preduzetničkog obrazovanja na nacionalnom i lokalnom nivou (u javnom i privatnom sektoru)
- Različita takmičenja
- Lokalne inicijative i događaji
- Publicitet i medijska pokrivenost uspešnih preduzetničkih poduhvata
- Promocija učeničkih i studentskih start-up ideja

- Promocija aktivnosti poslovne zajednice, finansijskih institucija, obrazovnih institucija i lokalnih vlasti u cilju lakšeg realizovanja kvalitetnih poslovnih ideja
- Preduzetnički sajmovi i razmena ideja
- Pronalaženje potencijalnih partnera zainteresovanih za pokretanje biznisa
- Pronalaženje potencijalnih investitora (poslovni anđeli)
- Lakši pristup informacijama koje su važne prilikom osnivanja preduzeća ali i njegovog uspešnog funkcionisanja

Jačanje preduzetničkih potencijala populacije

- Obrazovanje za preduzetništvo je ključni oslonac i podrška mladim generacijama u pokretanju preduzetničke karijere
- Za razvoj preduzetništva mora da postoji spremnost za preuzimanje odgovornosti za sopstvenu karijeru (kreirati posao)
- Napuštanje shvatanja da neko treba da nam obezbedi posao.
- Suština preduzetništva - sposobnost prepozavanja kvalitetnih poslovnih ideja i spremnost preuzimanja odgovornosti (rizika) za uspeh poslovnih poduhvata u budućnosti.

KRIZA – PROBLEMI – PREDUZETNIČKE ŠANSE (REŠENJE PROBLEMA)

- U kojoj meri su problemi koje nosi kriza zapravo velika šansa, mogućnost i izazov za preduzetnike?
- Preduzetnici treba da budu nosioci promena (ne plaše se promena, već u njima vide mogućnost i šansu)
- Uspešni će biti oni koji svojim konkretnim poslovnim projektima doprinesu rešavanju problema.

Pomeranje fokusa sa ograničavajućih faktora preduzetništva na jačanje preduzetničkih potencijala populacije

Center for Career Development

by LINKgroup

svetislav.paunovic@bba.edu.rs